

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК [94(477.85):342.553]«1918/1922»
ББК 63.3(4УКР-4ЧЕН)61-53

Ігор Піддубний

Органи влади та державне управління на Буковині в період розпаду Австро-Угорщини та інтегрування краю до складу «Великої Румунії» (1918-1922 рр.)

В статті розкриваються події, пов'язані з встановленням влади Румунії на Буковині у 1918 р. Аналізуються перші кроки Румунської національної ради зі створення тимчасових органів управління краєм. Розглядається законотворча діяльність секретаріату Буковини та підготовка уніфікації системи адміністративного поділу та управління.

Ключові слова: «Велика Румунія», Буковина, Румунська національна рада, міністр-делегат, секретаріат Буковини, адміністративне управління, адміністративна уніфікація.

Перша світова війна стала подією, яка змінила не лише взаємини всередині європейських держав, але й привела до значних територіальних змін. Революційне падіння Російської імперії започаткувало процес руйнування старих європейських імперій та творення на їх руїнах нових національних держав. У цьому відношенні Австро-Угорщина могла піти кількома шляхами, які мали б зберегти її цілісність як однієї, хоча і дуалістичної монархії. Проте приклад Росії, як і наростання національних рухів та діяльність політиків різних народностей, виявилися причиною, що привела до розпаду однієї з давніх і великих європейських імперій у завершальні дні Великої війни.

Історія приєднання Буковини до королівської Румунії висвітлена у ряді публікацій. Так, процес включення Буковини до складу Румунії

© Піддубний І., 2013

Піддубний Ігор Андрійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії нового та новітнього часу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

вперше розкрив І.Ністор, який описав події, пов'язані зі створенням Румунської національної ради та тимчасового уряду¹. Схему цього історика використав у своїй праці Р.Економу. Щоправда робота цього історика містить більше інформації про перші перетворення, що мали місце на Буковині після її включення до складу Румунії. Даний історик ширше використав доментальний матеріал, що характеризує діяльність Тимчасового уряду та адміністрації Буковини у період уніфікації². Частково процес діяльності адміністративних органів висвітлено у роботі чернівецьких істориків «Буковина. Історичний нарис»³. Докладніше розкрито адміністративний устрій та систему управління Хотинським повітом у іншій колективній праці Чернівецьких істориків⁴. Безумовно на належному науковому рівні розкрито особливості системи державного управління Буковиною у міжвоєнний період в роботу київських істориків «Історія державної служби в Україні», хоча і тут не приділено максимальної уваги умовам, в яких здійснювалася адміністративна уніфікація Буковини у повоєнні роки⁵.

Значно більше інформації міститься у джерелах з історії досліджуваного періоду. Так, одним з основних джерел для вивчення законотворчого процесу на Буковині у 1918-1922 рр. є «Monitorul Bucovinei». Безумовно це джерело не розкриває всіх складнощів, пов'язаних з прийняттям певних рішень, але видання демонструє основні напрями діяльності тимчасової адміністрації Буковини. Остання була значно активнішою у 1919 та частково 1920 р. і зводиться нанівець у 1921-1922 рр. У 30-х роках ХХ ст. з нагоди 15-літнього та 20-літнього ювілеїв приєднання Буковини до Румунії вийшли збірки спогадів учасників процесу⁶. Спогади, пов'язані зі встановленням румунської влади на Буковині опубліковані і у спільній праці В.Добржанського та В.Старика⁷. Та все ж у вітчизняній історіографії немає достатньої кількості праць, присвячених темі встановлення румунської системи влади на Буковині та проведення адміністративної уніфікації, що робить актуальним матеріал даної статті.

Після вступу румунських частин до столиці Буковини 12 листопада 1918 р. 5.45 вечора було скликано засідання Румунської національної ради. Хоча на засіданні точилася дискусія³⁰, все ж на ньому проголосували за «Основний тимчасовий закон стосовно влади краю Буковини». Фактично цим рішенням Румунська національна

рада, як Конституанта, ставала вищою виконавчою та законодавчою владою краю. В останньому випадку вона прирівнювалася до Палати депутатів. Зі свого складу (ст.3) РНР обирала голову, трьох співголів, директора президіяльного бюро, який відповідав за законність президіяльних актів. Власне ця верхівка представляла Румунську національну раду та приймала рішення по порядку її роботи. Рішення РНР є дійсними після підписання їх двома головами та контр підписані директором (ст. 4-5).

Згідно зі ст. 6 виконавча влада РНР реалізовувалася призначеними нею службовцями – державними секретарями. Уряд краю складався з державних секретарів на чолі з головою. За ст. 8 державні секретарі відповідальні особисто та спільно перед РНР за точне виконання її рішень та законність вживаних заходів. За ст. 9. Повноваження уряду вибиралися у відповідності до аналогічного закону королівства Румунії.

Уряд складався з Президії та 13 державних секретаріатів, які були наступними – зовнішніх справ, внутрішніх справ, фінансів, юстиції, оборони краю, сільського господарства, освіти, культів, торгівлі і промисловості, соціального і громадського забезпечення, у справах громадських робіт та відбудови, у справах комунікацій, пошти і телеграфу, у справах громадської гігієни (ст. 10). У силу даний закон вступав від часу його публікації. Фактично даним законом РНР демонструвала свою відповідальність за ситуацію в краї та збереження автономії краю, можливо з дещо більшими повноваженнями, ніж за часів австрійського володарювання⁸. Щоправда така ситуація визнавалася тимчасовою, перехідною.

На підставі прийнятого закону того ж 12 листопада 1918 р. відбулися призначення. Так, державним секретарем із зовнішніх зносин став С.Пушкаріу, внутрішніх справ – Д.Поповіч, фінансів – Н.Флондор, сільського господарства – Г.Сирбу, народної освіти – Р.Сбієра, культів – І.Тарнавські, торгівлі і промисловості – М.Гакман, соціального і громадського забезпечення – В.Марку, громадських робіт та відбудови – А.Цуркан, комунікацій, пошти і телеграфу – К.Тарновецькі, громадської гігієни – О.Георгіан. Головою уряду іменувався Я.Флондор, а на РНР покладалися обов'язки контролювати секретаріати у справах юстиції та оборони краю. Головою РНР став Д.Бежан⁹.

Дане засідання прийняло рішення про запровадження стану облоги на півночі Буковини у прудо-дністровському межиріччі, у Чернівецькому повіті та повітах Вижниця, Вашківці, Сірет, Редеуць, Сторожинець. При цьому мешканці зобов'язувалися впродовж 24 годин здати зброю та боєприпаси. На додачу за підписом голови Національної ради Я.Флондора видали звернення «До румунського народу», в якому пояснювали дії РНР необхідністю боротьби з анархією, влаштованою рутенами та закликали всі національності коритися діям уряду¹⁰.

Наступного дня 13 листопада 1918 р. відбулося публічне засідання національної ради, яке скликали для визначення програми уряду та обговорення такої програми. Серед перших зауважень, що прозвучали на засіданні стала фраза Г.Грігоровіча стосовно необхідності складання присяги членами крайового уряду перед Румунською національною радою, а не перед головою уряду краю. На це прозвучали зауваження Д.Бежана, що членів уряду пропонував обраний палатою голова і вони мають складати присягу перед ним. Після погодження даних формальностей слово отримав Я.Флондор, який у своїй промові виклав програму уряду Буковини. Власне було зауважено, що займатися питаннями управління краю цей уряд збирається тимчасово. Очікувалося прийняття закону про вибори, який би зробив можливим представлення всіх станів, націй і конфесій. Основним завданням вважалося встановлення у краї спокою та надати гарантії населенню. Зробив Я.Флондор і заяву щодо відмови від переслідування будь-яких соціальних і національних рухів, тим більше, що уряд мав намір пустити в дію принципи В.Вілсона. відсутність в уряді представників інших націй пояснювалося наміром встановити контакти з представниками цих націй¹¹.

Завданням зовнішньої політики ставилося встановлення тісних зв'язків з Регатом та Ардялом, а по-можливості і з іншими державами. У внутрішній політиці уряду основне завдання полягало у задоволення громадських інтересів, усунення системи корупції. Уряд бажав залишатися у контакті з населенням та відновити належну роботу адміністративних органів. Давалася обіцянка підготувати виборчі закони для виборів до громад на основі загального виборчого права, прямого і таємного голосування, активного та пасивного вибору, з правом голосування для жінок. Становище фінансове назване Я.Флондором скрутним,

адже останні 14 днів перед даним засіданням збіднили всіх. Мова йшла про спільне вирішення проблеми і визнавалася необхідність складення тимчасового бюджету на 4 місяці. Передбачалося запровадження нових податків для оздоровлення фінансової ситуації в краї разом зі скороченням витратної частини. Відповідне місце відводилося потребі відновлення господарств на Буковині. В сфері юриспруденції давалася обіцянка дотримуватися діючих законів і ставилося завдання відкриття апеляційного суду.

Завдання по обороні краю передбачало реорганізацію жандармерії для підтримання громадського порядку та створення буковинського легіону з числа добровольців під командуванням офіцерів. В планах було створення когорти розвідників.

Стосовно сільського господарства ставилося завдання піднесення його продуктивності та разом з тим мало вивчатися і питання проведення аграрної реформи. Та попри це збільшення виробництва продукції залишалося одним з головних питань у діяльності уряду. Зокрема, у сфері тваринництва ставилося завдання вирощування поліпшених видів крупної рогатої худоби. Також планувалося створення аграрних товариств та товариств споживчих і реорганізація аграрної освіти¹².

В плані освіти уряд збирався перевести навчальні заклади на національну основу для всіх націй. Так, для румунів планувалося проведення повної реформи у початковій та середній освіті із запровадженням румунської як мови викладання. У інших національностей реформування мало проводитися за погодженням з їх політичними представниками. Стосовно культур давалася обіцянка поваги автономії. Для православної церкви мали запровадити конгрес з двома третинами вірян та третиною священиків. Мали відбутися зміни також у митрополії та зв'язках церкви з урядом, адже православну церкву називали єдиною, що не мала автономії у Австрійській державі¹³.

У сфері постачання обіцяли звернути увагу на регулювання цін та залишити вільною торгівлю зі сприянням ввезенню зернових. У сфері соціальних справ передбачалося проведення реформ, тоді як у сфері відбудови планували продовжити повернення біженців з відновленням їх господарств. Стосовно комунікацій, пошти та телеграфу визначили завданням підтримання існуючих ліній та підтримання зв'язку з Румунією. У сфері охорони здоров'я збиралися уніфікувати санітарну службу¹⁴.

У обговоренні програми уряду першим взяв слово Г.Грігоровіч, який висловив недовіру голові уряду та ряду його членів і назвав програму загальною та такою, що не відповідає часу. Об'єднання було назване ідеалом для румунів. Проте те ж саме об'єднання визнавалося таким, що включить до складу нової держави 1,5 млн. не-румунів і в тих умовах слід було б порозумітися з українцями. Останніх Г.Грігоровіч трактував як частину російського народу і завдяки їх майбутньому з Росією остання зросте зі 120 до 140 млн. Для Буковини українці були тією народністю, яка робила румунів тут меншістю і в політичному плані. Стосовно інших пунктів програми було зауважено, що питання зовнішньої політики були висловлені загальною. В питанні про вибори зауважено на необхідність запровадження урядом загального, таємного та пропорційного голосування. Мали місце критичні висловлювання Г.Грігоровіча і з інших пунктів урядової програми¹⁵.

При обговоренні програми виступили також Ф.Лупу, Л.Томояге, Н.Флондор, Ч.Скалат, А.Прокоповіч. Останній вважав необхідним повністю порозумітися з українцями Буковини. У виступі Р.Сбієра прозвучала думка про необхідність дотримання єдності Буковини, тож і він висловився проти порозуміння з українцями, підтримавши позицію Л.Томояге стосовно відмови від порозуміння з українцями. У підсумку лише Г.Грігоровіч та Ф.Лупу виступили у опозиції до уряду і його програми¹⁶. Загалом дискусія велася на основі регламенту колишнього сейму Буковини¹⁷.

Питання приєднання Буковини до Румунії потребувало активного втручання і з метою його вирішення до Чернівців 23 листопада 1918 р. прибула група зі 100 біженців. З цієї нагоди голова комітету біженців І.Ністор направив телеграму королю Фердинанду I¹⁸. Процес продовжився 25 листопада, коли прийняли рішення поповнити склад Румунської національної ради прибулими біженцями. З метою вибору подальших дій 25 листопада 1918 р. було проведено чергове засідання Румунської національної ради за участю 34 осіб. Д.Поповіч виступив з пропозицією обрання ряду осіб для представлення інтересів румунського селянства у вищому органі влади краю. Після десятихвилинної перерви Н.Васіловскі запропонував до обрання 54 особи, серед яких були І.Ністор, Д.Мармелюк, Р.Грігорчя та ін. Після цього Г.Тофан зачитав декларацію, у якій йшлося про приєднання Буковини до Румунії та

об'єднання всіх румунів у єдиній національній державі та про роль у цьому процесі біженців. Було згадано також і про право кожної національної меншості розвиватися вільно в рамках унітарної румунської держави. Під даною декларацією підписалися І.Ністор, Д.Мармелюк, Н.Карабіоскі, І.Гречук, М.Боднереску, Г.Тофан, Ф.Добош, А.Мораріу, Т.Штефанллі, Г.Ротіке, В.Федюк¹⁹.

Друге питання порядку денного стосувалося пропозицій щодо національного конгресу. З ними виступив Я.Флондор, який наголосив на необхідності реалізувати одну з резолюцій конституанти і визначити становище Буковини щодо Регату без затримки. Таким чином на 11-у годину 28 листопада було призначено «конгрес буковинського народу» для вирішення політичної ситуації між Буковиною та Румунією. При обговоренні та відповіді на запитання Г.Грігоровіча стосовно позиції німців, Я.Флондор заявив про готовність поляків, декларацію німців, неможливість домовитися з рутенами та очікування декларації від євреїв. Завданням було показати світу, що не лише румуни, алей інші національності бажають приєднання Буковини до Румунії. Від імені Т.Штефанеллі поступила пропозиція проголосувати за скликання конгресу. Продовжилися дебати за участю Р.Сбієра, Я.Флондора, Г.Бонкеша, В.Албой-Шандру і з питання повернення на свій бік селянства. Доволі гостро з питання надання селянам землі виступив Г.Грігоровіч. Та у фіналі проголосували за рішення щодо проведення національного конгресу 28 листопада 1918 р.²⁰

28 листопада 1918 р. у Синодальній залі Резиденції митрополита Буковини було проведено Генеральний конгрес Буковини. У його роботі взяли участь 74 члена Румунської національної ради, делегація поляків у складі 6 осіб, делегація німців у складі 7 осіб, 13 представників громад Раранче, Топорівці, Малий Кучурів, Іванківці, Сторонець-Путила, а також гості від військових, з Бессарабії, Ардялу і Угорщини та ін.²¹

Присутнім було запропоновано проголосувати за звернення, яким оголошувалося приєднання Буковини, безумовне і на вічно у кордонах до Черемошу, Колачина і Дністра з Румунією. Після цього мав місце обширний виступ І.Ністора, у якому зокрема було вказано на те, що румуни є хранителями давніх політичних, історичних, культурних традицій Буковини. На пропозицію В.Боднереску дискусію по зверненню було припинено. До слова також було запро-

шено представника поляків С.Квятковскі та німців – А.Лебутона, які висловилися за приєднання Буковини до Румунії. Голова конгресу Я.Флондор запропонував обрати делегацію з 15 осіб для представлення королю звернення про об'єднання. Відправлені були телеграми королю Фердинанду I, уряду Румунії, державам Антанти²².

Після цього урядом Буковини приймалися окремі рішення, що давали змогу управляти краєм. Так, 30 листопада 1918 р. вийшло розпорядження №5, яким оголошували, що судівництво в краї здійснюється іменем закону. В силі залишалися старі судові установи, які мали виносити вироки і присуди. Окремим розпорядженням №6 від 20 листопада 1918 р. було запроваджено на Буковині бухарестський час, починаючи з 25 листопада 1918 р. У справі військових підрозділів австрійської армії наказом №7 від 20 листопада 1918 р. зобов'язали командирів всіх частин передати секретаріату фінансів всі гроші, що знаходилися у касі частин на момент їх розпуску. Розпорядженням № 8 від 15 листопада 1918 р. встановлювався податок на горілку, тоді як наказом № 9 регламентувалися імпорт-експортні операції на Буковині. Останнє розпорядження підписане Я.Флондором у старій якості (№10 від 14 грудня 1918 р.) стосувалося регулювання цін²³. 18 грудня 1918 р. з Чернівців на Відень відправився спеціальний потяг, який віз Й.Етцдорфа та 75 австрійських службовців до Австрії²⁴.

З виходом 2 січня 1919 р. чергового номера «Monitorul Oficial» було змінено ситуацію з урядом Буковини. Фактично цією датою вважають закінченим перехідний стан Буковини, що тривав від 11 листопада 1918 по 2 січня 1919 р. У цей період вищий орган влади приєднаної до Румунії Буковини, виконував свої функції посередництвом видання наказів, діючи на основі тимчасового основного закону. На думку Р.Економу це був період автономії уряду і військова влада не втручалася у діяльність цивільної, як і центральна влада не робила розпоряджень законодавчого чи адміністративного характеру²⁵.

За визначенням Р.Економу з 2 січня 1919 по 5 квітня 1920 р. тривав перехідний період у політичному та адміністративному керівництві Буковиною, коли влада здійснювалася міністром-делегатом та секретаріатами службовими на місці і міністром для Буковини у Бухаресті. Загалом варто відзначити, що для цього періоду були характерні протистояння всередині

цих владних структур, що супроводжувалося відкритими конфліктами та змінами. Влада ж здійснювалася на підставі розпорядження центрального уряду.

1 січня 1919 р. у «Monitorul Oficial» вийшов королівський декрет про визнання приєднання Буковини до Румунії у її історичних кордонах²⁶. Одночасно з цим вийшов декрет-закон про адміністрацію Буковини²⁷. Фактично вже у першій статті було визнано в силі діючі закони, а окремі закони могли змінюватися лише законодавчим шляхом. Змінювати діючі накази мав право міністр-делегат у Чернівцях, який отримував право давати розпорядження щодо адміністрації Буковини в межах діючих законів. За статтею 2 для Буковини вводили посади двох міністрів без портфелів і один з них виступав в якості делегата від уряду на Буковині і мав резиденцію у Чернівцях, тоді як інший діяв у Бухаресті. Всі рішення, які мала приймати Рада міністрів стосовно Буковини мали мати і відмітку міністра-делегата уряду у Чернівцях. На потреби Буковини, окрім випадків передбачених правами центральної влади, визначався бюджет, який схвалювався радою міністрів та передавався у відання адміністрації міністра-делегата уряду в Чернівцях (ст. 4-5)²⁸.

При міністрі-делегаті уряду іменувався генеральний секретар, який за відсутності міністра вів справи від його імені. За його відсутності міністр-делегат в разі потреби міг призначати іншого службовця для виконання повноважень. У випадку відсутності у термін більше, ніж 8 днів повноваження переходили на голову Ради міністрів (ст. 6). Згідно зі статтею 7 даного декрето-закону під керівництвом та за організацією міністра-делегата створювалася адміністративна служба, яка включала 9 службових секретаріатів, і саме внутрішніх справ, юстиції, фінансів, народної освіти, культів, громадських робіт, промисловості, торгівлі і соціальної опіки, сільського господарства, маєтків та постачання, громадської санітарії. Очолювали дані секретаріати секретарі-шефи. У відання центральної адміністрації у Бухаресті переходили питання зовнішніх зносин, армії, загальної державної безпеки, залізниць, пошти, телеграфу, телефону, грошового обігу, митниці, громадських податків. При цьому перші призначення службовців пошти, телеграфу, телефону і залізниць мали робитися за погодженням із міністром-делегатом уряду у Чернівцях. Стосовно громадської безпеки жандармерія та поліція залишалися

у розпорядженні міністра-делегата уряду. Жандармерія залишалася під командуванням військового міністерства, але при реорганізації жандармерії набір жандармів, призначення офіцерів та присвоєння звань робилося при погодженні з міністром-делегатом²⁹. Ще одним розпорядженням президія Ради міністрів призначила міністрами без портфелів Я.Флондора та І.Ністора³⁰.

На згаданий період припадає й п'яте засідання Румунської національної ради, яке відбулося 13 лютого 1919 р. Відкрилося воно з повідомлення Д.Бежана про прийняття приєднання Буковини до Румунії королем Фердинандом I. Він же говорив про необхідність внутрішньої консолідації Румунії. На даному ж засіданні піднімалися питання щодо виборчої та аграрної реформ, а тому пропонувалося обрати 2 комісії з дорадчим голосом у складі 24 членів для обговорення проекту виборчої реформи та 18 членів – для аграрної реформи. Для участі в обговоренні даних проблем запрошувалися і представники національностей, що мешкали на Буковині³¹. Власне із 72 осіб, яких пропонували до комісій були обрані члени відповідно запланованої кількості і при цьому Д.Поповіч, Р.Реуц та Ф.Лупу увійшли до складу обох комісій³².

Фактично у тих умовах Буковина ще залишалася на позиціях адміністративної автономії, тоді як окремі галузі підпорядковувалися центральному уряду. Міністр-делегат зберігав за собою право видавати накази, які впливали на роботу службових секретаріатів. Та разом з цим проводилися заходи, спрямовані на злиття Буковини з королівством. Так, наказом №21 від 21 лютого 1919 р. скасовувалися кордони між Буковиною та Регатом, як і запроваджувалася румунська мова у всіх громадських інституціях. Згідно наказу №22 від 26 лютого 1919 р. встановлювалося п'ять рівнів знання румунської мови та екзамени, які мали скласти громадські службовці³³. Обмеження, викликані бойовими діями поблизу кордонів Буковини змусили приймати рішення про продовження терміну стану облоги з обмеженням вільного пересування громадян, запровадження цензури газет і видань. Особливо гостро влада прореагувала на повстання у Хотинському повіті, яке ідентифікувала з більшовиками, встановивши військовий стан і на Буковині. Після завершення бойових дій стан облоги дещо послабили³⁴.

У 1919 р. крайовий уряд вирішив провести перепис населення Буковини, що було пов'язане також з необхідністю проведення аграрної реформи³⁵. Згодом у випуску «Glasul Bucovinei» від 24 серпня 1919 р. були опубліковані результати перепису, які продемонстрували перевагу у краї румунів.

У грудні 1918 р. та січні 1919 р. було прийнято рішення про запровадження єдиного тарифу на залізницю, як у краї, так і за його межами, яким визначали підняття цін на транспорт на 50%. Транспортні тарифи регулювалися також наказом №12³⁶. Перехід до повноважень центрального уряду питання оборони країни стало підставою для прийняття рішення про скасування секретаріату з оборони краю³⁷. Також з економічних рішень важливим вважається наказ №13 від 22 січня 1919 р., де йшлося також про заборону експорту лей та срібних і золотих монет та встановлення карної відповідальності за розрахунки іноземною валютою³⁸. У той же час прийнято й рішення стосовно мораторію на виконання зобов'язань по цивільним і комерційним угодам. Призупинялися виконання зобов'язань і по облігаціям австрійського періоду. Наказом № 19 від 27 лютого 1919 р. заборонено імпорту австрійських банкнот на Буковину, що насправді відкрило дорогу контрабанді купюр³⁹. Одним з фінансових заходів уряду стала поява наказу № 8, яким встановлювали такси на імпортований з краю спирт, в розмірі 40 крон з гектолітра⁴⁰. Регулювання імпорту та експорту з краю здійснювалося за наказом тимчасового уряду №9, і в цьому питанні заборона стосувалася вивезення зернових та товарів до Бессарабії. Крім того, експорт бензину, зернових та солі з Румунії міг здійснюватися тільки зі згоди уряду. Регулювалися функції кожної інституції в питаннях експорту-імпорту⁴¹. Наказом №31 від 31 березня 1919 р. встановлювався вільний імпорту на Буковину, тоді як наказ №32 від 25 березня передбачав встановлення нових такс на різання худоби⁴². Ще одним економічним розпорядженням слід вважати наказ №37 стосовно обов'язковості оренди⁴³.

Міністром-делегатом було прийнято ряд адміністративних рішень, що носили регіональний характер. У першу чергу було визначено керівників повітів. Так, префектуру Чернівецького повіту очолив Д.Іліуц, Гурагуморського – В.Іліуц, Кимпунгського – А.Луческул, Кіцманського повіту – Л.Гоян, Редецького – І. Мацейовський, Сіретського – Т.Нікітовіч,

Сторожинецького – Е.Карадже, Сучавського – Н.Лупу, Вашковецького – Г.Мікітовіч, Вижницького – А. Перчек, Заставнянського – І.Ходзакар. Тоді ж офіційним друкованим органом адміністрації краю було оголошено «Monitorul Bucovinei»⁴⁴.

Приймалися головою крайової влади і адміністративні рішення у фінансовій сфері. Так, наказ №23 передбачав підняття платні персоналу початкових шкіл⁴⁵. Розпорядження №25 передбачало впровадження нового податку шляхом збільшення споживчої такси на горілку та спиртні напої у м. Чернівці. Розпорядження № 26 стосувалося підвищення такс на сире м'ясо, споживання вина (№27) та підвищення такси на пиво (наказ №28). Разом з тим було вжито заходів до організації постачання населення. Так, наказом №35 від 29 березня 1919 р. заборонили експорт з Буковини зерна та жирів, тоді як наказом №36 від 1 квітня 1919 р. обмежили різання худоби. Також регулювалася і діяльність ринків, на яких торгували худобою⁴⁶.

Наказом №16 від 1919 р. було змінено структуру Православної архієпископської консисторії шляхом скасування розпорядження від 8 серпня 1918 р. 1/14 квітня 1919 р. у Румунії було впроваджено григоріанський календар⁴⁷. Оскільки він діяв на Буковині, ще до об'єднання, то впровадження цього календаря стосувалося Бессарабії та Старого королівства. Одним з актів уніфікації слід вважати наказ № 30 від 25 лютого 1919 р. про ліквідацію службового секретаріату з оборони краю⁴⁸. Також одним з проявів уніфікації Буковини в рамках єдиної румунської держави стало впровадження тарифів румунської пошти та організації школи для навчання службовців пошти⁴⁹.

Та досить важливою проблемою, не лише крайовою, але й усієї держави, стало проведення аграрної реформи. Як вказувалося вище. Проблема наділення землею селян піднімалася на засіданні Румунської національної ради 25 листопада 1918 р. Саме тоді І.Кандря звертався до уряду Буковини з запитом про проведення аграрної реформи і Я.Флондор погодився з потребою негайного її проведення. З боку Г.Грігоровіча була дана доволі різка оцінка можливій формі проведення реформи. На засіданні 13 лютого 1919 р. була обрана комісія для вивчення проекту закону по аграрній реформі на Буковині, яка однак не відзначилася відповідними рішеннями. Хоча пропозиції комісії включили до декрето-закону №1257 стосовно розірвання контрактів оренди та суборенди сільської нерухомості на Буковині, мотивую-

чи тим, що орендарями чи суборендарями мають бути аграрії чи тваринники. Аграрна реформа стала причиною розділу членів РНР на дві групи, прихильників Я.Флондора та І.Ністора. Якщо перших звинувачували у затягуванні реформи, то вони все ж подавали себе прихильниками вирішення даної проблеми. Принаймні Я.Флондор заявляв про необхідність створення індивідуальних селянських наділів розміром у 5 га він же говорив про необхідність участі у процесі представників інших національностей⁵⁰. Останнє розпорядження Я.Флондора на посаді міністра-делегата стосувалося оренди землі, що підлягала експропріації. За розпорядженням №37 від 20 березня 1919 р. у кожній громаді мали створити комісії для встановлення орендарів землі та встановити ціни на оренду⁵¹. Невідомою залишилася і діяльність комісії з обговорення виборчої реформи, яка фактично не розпочалася за головування Я.Флондора і припинилася після його демісії⁵².

Проблемою в діяльності крайового уряду став поділ на дві групи. Меншу, яка була представлена прихильниками І.Ністора і групувалася навколо газети «*Glasul Bucovinei*», цікавила позиція уряду спрямована на централізацію управління країною. Більш чисельною була група прихильників Я.Флондора, яку іменували групою «адміністрації краю», що орієнтувалася на децентралізацію в системі управління. Обидві течії вели боротьбу і наслідком її стала поява 18 березня 1919 р. «*Bucovina*». Остання була газетою, що пропагувала злиття Буковини з Румунією у національну, омогенну державу з єдиним двопалатним парламентом. Стосовно системи управління пропонувалася адміністративна децентралізація та утворення адміністративної одиниці з Буковини, Хотинського, Дорогойського та частково Ботошанського повітів. У галузі юриспруденції ставилося завдання негайної реформи цивільного і кримінального кодексів створення фінансового кадастру для країни. Говорилося про створення Апеляційного суду в Чернівцях та проведення аграрної реформи на основі створення володіння селянського. У плані податків у газеті вимагали введення податків пропорційних прибуткам. Вимагали в програмі газети і створення дирекції залізниць для Буковини. Відповіддю на дії «автономістів» стали публікації у «*Glasul Bucovinei*», де грали на різниці походження Я.Флондора та І.Ністора. Підключили до боротьби й газету «*Patria*» з Клужа⁵³.

У цій боротьбі Я.Флондор намагався знайти рішення кризи посередництвом бухарестського уряду. 31 березня 1919 р. (ст.ст.) Я.Флондор прибув до столиці, де представив вербальну ноту щодо адміністрації Буковини М.Ферекиде. Так, міністр-делегат вимагав поваги декрето-закону №3745 стосовно організації Буковини, підтримання Буковинської дирекції залізниць, негайної організації жандармерії, надання для весняних робіт нафти і бензину, організації державної безпеки та усунення від справ Буковини А.Константінеску і І.Ністора. Лише за таких обставин Я.Флондор збирався перебувати на посаді. Відповідь на свою ноту він очікував до 15 квітня 1919 р. 3 квітня 1919 р. (ст.ст.) Я.Флондор побував на аудієнції у Фердинанда I, також представивши свої принципи управління Буковиною. У інтерв'ю газеті «Ероса» 4 квітня 1919 р. Я.Флондор пообіцяв повернутися на Буковину та встановити санітарний кордон проти А.Константінеску і НЛП. В іншому інтерв'ю, газеті «Chemarea» Я.Флондор говорив про радикальність аграрної реформи на Буковині. У відповідь на заяви Я.Флондора розгорнулася кампанія з боку націонал-лібералів. Доволі гостро велася дискусія про демісію Я.Флондора між ним та М.Ферекиде, який намагався призупинити процес розбитку «буковинської кризи». Демісія Я.Флондора фактично передала в руки І.Ністора дві посади – міністра-делегата в Чернівцях та міністра в Бухаресті. В тих обставинах службові секретарі демісіювали на знак солідарності з Я.Флондором і новому міністру-делегату довелося формувати керівний склад з числа «гласістів»⁵⁴.

Серед перших розпоряджень І.Ністора опинився наказ № 38 стосовно продовження мораторію на виплати по зобов'язанням⁵⁵. Продовження діяльності адміністрації під управлінням міністра-делегата уряду І.Ністора носило характер організації фінансових та соціальних заходів для мешканців Буковини. Так, соціальний характер мали наказ №39, яким встановлювали ціни на утримання хворих у лікарні. Щоправда, не для всіх такі розцінки були доступними, адже один день по першому класу коштував хворому 30 крон. Таким що має соціальний характер слід вважати розпорядження стосовно продажу солі, а також наказ про порядок звільнення найманих приміщень. Останнє розпорядження мало своє продовження у наказі №47. Інші розпорядження стосувалися створення служби по допомозі інвалідам та вдовам війни на Буковині та надання притул-

ку особам без помешкання. Перше зі згаданих мало продовження у вигляді наказу №53 про узгодження пенсій інвалідів війни та вдів загиблих солдатів. До числа наказів соціального змісту слід додати наказ про встановлення максимальної ціни на сіль. Прийняті були і розпорядження, що стосувалися контролю за підприємствами та захисту робітників від нещасних випадків. Складнощі з продуктами харчування у краї стали причиною появи розпорядження №65, яким встановлювали добові норми харчування зерновими (борошно) для міста і села. Зокрема, у статті 8 визначали добову норму 750 г кукурудзяного борошна на добу для села та 500 г – для міста⁵⁶.

Адміністративний характер носило розпорядження №66, яким було створено аграрну службу на Буковині та призначено її службовців у повітах краю. Тоді ж з'явився і регламент даної служби. Деяко раніше вийшло розпорядження стосовно кваліфікаційних іспитів для службовців лісо-технічної служби державної та Релігійного фонду. До адміністративних розпоряджень належав і декрет про перейменування міських та сільських громад на Буковині, створення статистичної служби та дисциплінарної комісії⁵⁷. У одному з травневих випусків «Monitorul Bucovinei» було надруковано оголошення для службовців, що на той час залишили службу з пропозицією впродовж восьми днів зголоситися на службі. На початку червня вийшло розпорядження про обов'язкове знання службовцями румунської мови⁵⁸.

Наказ №41, яким зобов'язували власників і орендарів землі її обробляти носив вже характер економічний, адже мав зобов'язати аграріїв відновлювати сільське господарство. Зворотні дії каралися передачею землі іншому орендареві, штрафом у 1 тис. крон чи ув'язненням на 1 місяць. У травні 1919 р. вийшло розпорядження стосовно регламентації торгівлі на Буковині. Слідом за цим видали розпорядження про штемпелювання крон на Буковині. Вже у липні 1919 р. з'явився наказ стосовно реєстрації автомобілів та врегулювання їх руху у краї⁵⁹. Окреме рішення стосувалося використання крон на території Буковини. Зокрема, 29 липня 1919 р. вийшло розпорядження міністерства фінансів про штемпелювання крон та встановлено співвідношення їх: 1 крона – 50 бань, чим підтверджували наказ міністра-делегата №67,

у якому біржовий курс 1 лея прирівнювався до 2 крон⁶⁰. Далі продовжували регламентувати також і ринки тваринницькі, як це було зроблено з тваринницьким ринком Радівців у травні та Кимполунга на початку серпня 1919 р.⁶¹

Також у квітні 1919 р. були прийняті рішення центрального уряду, що стосувалися Буковини. Зокрема, декрето-законом №11481 від 14 квітня 1919 р. було створено Генеральну дирекцію пошти, телеграфу, телефону, яка підпорядковувалася міністерству внутрішніх справ і діяла згідно норм Старого королівства. Декрето-законом №1867 від 14 травня 1919 р. в Чернівцях було створено Апеляційний суд, який урочисто відкрили в присутності міністра юстиції Д.Буздугана 14 липня 1919 р. Існував на Буковині й інститут громадського нотаріату, представлений 18 нотарями румунами та 12 нотарями – представниками національних меншин⁶². У травні з'явилися розпорядження стосовно заснування товариства допомоги робітникам від нещасних випадків та виплати пенсій інвалідам війни та воєнним вдовам. На початку червня було видано регламент діяльності соляної шахти у Качиці. В червні було оголошено про припинення діяльності адміністрації провінції Буковина, яка продовжувала існувати формально. Збереження у складі адміністративних органів службовців нерумунів стало підставою для прийняття рішення про введення курсів з вивчення румунської мови та відкриття комісії для приймання іспитів. Наказ №55 від 7 липня 1919 р. давав розпорядження стосовно штемпелювання австрійських крон, які перебували в обігу. Проводити цю операцію мали з 15 червня по 15 липня 1919 р. Тоді ж у червні розпочали призов до румунської армії призовників 1896, 1897, 1899 років народження та створили дирекцію забезпечення⁶³. У липні 1919 р. вийшло розпорядження стосовно обмеження швидкості автомобілів та мотоциклів у Чернівцях 15 км/год та 45 км/год за містом. Розпорядженням №66 від 6 серпня 1919 встановлювався курс австрійської крони до лея у відповідності 0,5 лея=1 крона⁶⁴. У жовтні 1919 та січні 1920 р. вийшли накази міністра-делегата стосовно запровадження податку на вживання спиртних напоїв у Вижниці та Сереті⁶⁵.

Декрето-законом № 3099 від 21 липня 1919 р. було встановлено норми перейменування населених пунктів на Буковині і надання їм румунських топонімічних назв. Так

громаду Гічера було перейменовано на Думбрава Рошиє, громаду Руда у Вікшань, Камена стала Петричень, а Св.Онуфрея – Менестіоара⁶⁶.

Восени 1919 р. були організовані перші повоєнні вибори до парламенту, і хоча в Румунії вони мали відбутися за традиційними нормами на Буковині мали обрати 26 депутатів та 11 сенаторів. У виборах 3-4 листопада 1919 р. взяли участь представники щойно заснованої Демократичної партії об'єднання Буковини та незалежні кандидати, тоді як решта політичних сил декларували свою неучасть у виборах⁶⁷. Коментуючи результати виборів газеті «Indépendance Roumaine», І.Ністор вказав на вільний характер виборів та зауважив, що навіть у міноритарній частині краю була високою участь виборців.

Важливим заходом у справі інтеграції Буковини в Румунію стало прийняття декрето-закону №3759 від 2 вересня 1919 р., яким встановлювалися умови управління та використання державних монополій, який запроваджувався на Буковині та у Бессарабії. Декрето-законом № 3871 від 6 вересня 1919 р. встановлювалися умови проведення аграрної реформи. Зокрема, експропріації підлягали володіння іноземців чи осіб відсутніх у краї у період з 1 серпня 1914 по 1 серпня 1919 р. Всі експропрійовані землі мали скласти Державний буковинський земельний фонд, з якого й здійснювалися б наділення селян землею. Селяни, що купували землю отримували кредит через Регіональний банк і оплату 35% вартості державою, тоді як решту виплачували впродовж 50 років⁶⁸.

На засіданні парламенту Румунії 29 грудня 1919 р. розглядався проект закону про приєднання Буковини до Румунії, з приводу чого брав слово Р.Реуц, який після красномовного вступу щодо минулого австрійської Буковини оголосив склад комітету делегатів, які брали участь у розробці проекту закону про об'єднання Буковини з королівством Румунії. Присутній тут І.Ністор зачитав послання короля, яким підвів до дебатів стосовно проекту закону про ратифікацію декрето-закону №3744. Від імені голови Ради міністрів А.Вайда-Воєвод було оголошено мотивацію даного закону та зачитано проект закону, який і було ратифіковано без голосування на підставі овацій та подано на промулгацію королю. Наступного дня в парламенті виник конфлікт з приводу об'єднання, винуватцем якого був депутат Г.Крістеску⁶⁹.

З початком наступного 1920 р. міністр-делегат Буковини видав ряд адміністративних розпоряджень. Так, наказ №8 від 3 лютого 1920 р. стосувався обігу крон, а наказ №9 – встановлював такси та тарифи на залізниці. Наказом №14 від 7 лютого 1920 р. встановлено контроль на польсько-румунському кордоні, а наказом №20 від 11 лютого 1920 р. встановлювалися попереджувальні заходи проти контрабанди худобою з Польщі. Наказом №23 від 21 лютого 1920 р. розпущено фонд військового кредиту, а наказом № 24 від 26 лютого 1920 р. реорганізовано секретаріат торгівлі та промисловості. Якщо ці розпорядження носили локальний характер, то центральним урядом приймалися закони, що носили уніфікаційний характер, як закон про зміну закону про митниці від 5 січня 1920 р. чи закон про обмеження та розподіл сільськогосподарських продуктів від 4 березня 1920 р. На початку лютого вийшло також два розпорядження міністра-делегата щодо застосування закону про монополію держави та закону про митниці⁷⁰.

Дата 4 квітня 1920 р. вважається рубіжною датою у діяльності міністра-делегата Буковини, адже 3 квітня вийшов декрето-закон №1.476, яким скасовано діяльність директоратів у Бессарабії та Секретаріатів у Буковині. Декрето-законом від 3 квітня 1920 р. також було визначено склад осіб, що увійшли до складу уніфікаційної комісії для розпуску тимчасових органів правління Трансільванії, Бессарабії, Буковини. Серед призначених був і міністр І.Ністор⁷¹. Це рішення було прийняте слідом за декрето-законом, яким скасовували керівний директорат у Трансільванії. Скасування даних органів означало перехід приєднаних областей під владу парламенту. Виконавча влада зосередилася в руках Комісії уніфікації, яку очолював перший міністр. Буковину у ній в квітні 1920 р. представляв І.Ністор. Було прийнято рішення про створення Регіональної комісії розрядження та уніфікації до складу якої увійшли 7 генеральних секретарів та 7 делегатів центрального уряду. Рішенням МВС було делеговано до місцевих представництв внутрішніх справ окремих службовців. Зокрема, до секретаріату внутрішніх справ Буковини делегували А.Грігореску⁷². Верховне керівництво здійснювала Центральна комісія. Королівським декретом №1.713 від 22 квітня 1920 р. були тимчасово делеговані до складу комісії з уніфікації К.Стефанеллі, Е.Тарангул, В.Гнідей,

Я.Балмош, Ч.Скалат, Е.Ісопескул, генеральним секретарем народної освіти призначався Т.Брейляну. Очолив регіональну комісію Д.Поповіч.

Відбулися зміни і у складі керівників повітів Буковини. Так, за королівським декретом №1.714 від 22 квітня 1920 р. змістили ряд префектів повітів, перевівши їх на подібні посади в інші повіти чи до центральної адміністрації краю. Таким чином, Д.Ліуц залишився на посаді префекта Чернівецького повіту, так як і А.Луческул – на посаді префекта Кіцманського повіту. Префект Сучавського повіту Н.Лупу замінив на посаді префекта Кимполунзького повіту А.Сбієра, а префектом Сучавського повіту став Б.Грігоровіца. Префект Заставнівського повіту В.Ліуц замінив на ідентичній посаді, але у Гура-Гуморському повіті Д.Кожокару, також як і префекта Редецького повіту І.Мацейовскі змінив комісар префектури цього повіту Ш.Брейляну. Префектуру Сіретського повіту очолив Д.Гоян, Сторожинецького – Е.Тарангул,, Вижницького – Е.Карадже, Вашківського – Л.Гоян, Заставнівського – Т.Нікітовіч. Пости комісарів префектур зайняли у Кимполунзькому повіті Малінаш та у Редецькому повіті – З.Поповіч. До крайової адміністрації перейшли І.Мацейовскі, Г.Нікітовіч, А.Перчек. Чергові переміщення префектів були здійснені за королівським декретом від 16 грудня 1920 р. Тоді від обов'язків префекта було звільнено Т.Нікітовіча, Д.Гояна було переведено на пост префекта Сторожинецького повіту, а Е.Тарангула – Сіретського повіту. Префектуру Заставнівського повіту очолив С.Брейлян. Демісія І.Ністора стала підставою для рішення, висловленого у королівському декреті №1198 від 2 травня 1920 р. та призначення державним міністром і членом Центральної ліквідаційної комісії І.В.Стирчі. Дане призначення викликало гостру реакцію з боку Я.Флондора та повний відхід його від політичної діяльності. Представники національних меншин сприйняли загалом негативно рішення про скасування автономної адміністрації на Буковині⁷³.

Під час головуванням А.Авереску на Буковині було проведено чергові парламентські вибори. До них у квітні 1920 р. вийшов декрето-закон про зміни положень декрето-закону про вибори на Буковині. Власне стаття 2 декрету визначала представництво Буковини у парламенті через 17 депутатів та 10

сенаторів. Самі вибори мали пройти наприкінці травня, 25, 26, 27 травня до Палати депутатів, 30, 31 травня – до Сенату і 1 червня в університетській колегії, у зв'язку з чим у дні виборів 26, 27, 30 травня 1920 р. владою було заборонено на Буковині продавати спиртні напої⁷⁴. Серед новообраних представників Буковини у законодавчому зібранні Румунії опинилися А.Лукашевич, І.Гишка, Я.Пістінер, Б.Штраухер, А.Кольрусс, К.Кракалія, Р.Гайдош, тобто представники національних меншин, які обиралися виборцями північних повітів Буковини⁷⁵.

Центральні органи влади покладали у ряді випадків повноваження на представників відповідних органів на місцях. Свідченням цього є міністерське рішення від 31 січня 1921 р. підписане міністром К.Негулеску про покладення міністерських повноважень на генерального секретаря освіти Буковини Л.Томояге та генерального секретаря освіти Бессарабії П.Єрхана у підписі паперів і рішень, пов'язаних з освітою, дозволів на безкоштовний проїзд залізницею, наказів по оплаті праці. Покладення обов'язків представника міністерства внутрішніх справ на генерального секретаря служби внутрішніх справ К.Стефанеллі було зроблено у травні 1920 р., у квітні 1920 р. повноваження представника міністерства за своїм відомством (сільське господарство) отримав Ч.Скалат. На голову комісії з уніфікації Д.Поповіча покладалися обов'язки вирішувати питання, що виникали на місці, за виключенням тих, що були у віданні нових чиновників. Повноваження представника міністерства громадських робіт у травні 1920 р. були покладені і на генерального секретаря Г.Вейляну та генерального секретаря народної освіти К.Мандічевскі, який змінив на цьому посту Т.Брейляну. У кінці червня 1920 р. повноваження представника міністерства охорони здоров'я на Буковині отримав Е.Ісопеску⁷⁶.

Подальша уніфікація здійснювалася на основі рішення Міністерства внутрішніх справ від 21 серпня 1920 р., яке передбачало направлення у кожную приєднану провінцію представника Центральної комісії уніфікації з метою координації дій місцевих чиновників та центральних органів. Відтепер у віданні представництв МВС залишалися всі функції, окрім призначення на посади та питання загальної безпеки і поліції. Передбачалося також використання як законів Старого королівства, так і уніфікаційних законів для відповідних випадків, мала здійснюватися координація

заходів з уніфікації. Діяльність персоналу та канцелярії генеральних секретаріатів внутрішніх справ мала вестися на підставі міністерських директив. Проводилися заходи з уніфікації служби пошти, телеграфу та телефону. Також у 1920 р. розпочалися заходи зі збору інформації про інженерів і техніків на Буковині з метою їх подальшого включення до складу технічного корпусу Румунії⁷⁷.

На засіданні Ради міністрів 24 березня 1921 р. обговорювалися організаційні питання спільно з Центральною комісією уніфікації, які були підняті на основі розпоряджень декретозаконів від 2, 3 та 8 квітня 1920 р. і стосувалися Трансільванії, Буковини та Бессарабії. В результаті було прийнято рішення, що з метою виконання закону про бюджет на 1921-1922 р. Генеральні секретаріати у Клузі, Чернівцях та Кишиневі замінюються Генеральними дирекціями. Ті департаменти, які на час рішення не були Генеральними секретаріатами в разі потреби могли бути внесеними до бюджету як такі. Передбачалося рішенням, що Генеральні дирекції у Клузі, Чернівцях та Кишиневі мали діяти як відділи центральних департаментів, а їх очільники мали права, прерогативи та зобов'язання Генеральних директорів міністерств. Пункт 4 рішення передбачав, що до законодавчої уніфікації Генеральні дирекції у приєднаних провінціях мають діяти на підставі місцевих законів, звертаючи увагу на розходження із законодавством Регату. При цьому при кожній Генеральній дирекції мав знаходитися делегований міністерством посадовець, у завдання якого входило забезпечення погоджених дій між центральним департаментом та генеральною дирекцією, повних і безперервних та фактично підготувати утвердження дирекцій. На розгляд міністрів залишали право діяти, якщо вважалося, що заходи центрального органу принесуть більше користі, ніж місцеві. При цьому генеральні директори спільно з делегатами центральних департаментів утворювали регіональну комісію уніфікації, діючи у відповідності до законів. Голова комісії уніфікації виконував подвійну роль – з одного боку він на місці був представником уряду, а з іншого мав інформувати уряд про всі події на місці. Для цього мав право зв'язуватися напряду з усіма центральними департаментами та в кінці місяця направляти звіт до Центральної комісії з уніфікації про потреби та вжиті заходи з уніфікації, як і по необхідних пропозиціях⁷⁸. 16 квітня 1921 р. вийшло рішення Ради міністрів, яким призначали

міністром без портфеля Д.Поповіча, який фактично очолював адміністрацію Буковини⁷⁹. Дещо раніше 29 березня 1921 р. з подання міністра внутрішніх справ К.Арджетояну були підвищені у рангах службовці уніфікаційної комісії Р.Бубенічек, І.Цуркан, І.Зоммерманн, Ф.Кашевка, А.Медвігі, М.Бретфельд⁸⁰. Міністерські повноваження у питаннях, що стосувалися Буковини покладалися також і на генерального секретаря у справах культур В.Георгіу⁸¹. Наприкінці грудня 1920 р. були зроблені розпорядження і по підвищенню в рангах посадовців санітарної служби, переміщенню посадовців, зміні посад службовців Генерального секретаріату фінансів, генерального секретаріату у справах культур⁸².

На період діяльності місцевої адміністрації в час перебування при владі уряду А.Авереску проводилися і далі уніфікаційні заходи. Так, у лютому вийшов наказ міністра-делегата, щодо уніфікації дій по імпорту та експорту товарів та їх перевезення. У березні 1920 р. міністерство фінансів видало розпорядження щодо уніфікації такс на споживчі товари в Румунії, зокрема спиртні напої. На початку квітня з'явився наказ міністра-делегата, щодо вільного руху товарів в межах Румунії⁸³. 15 грудня 1920 р. вийшло міністерське розпорядження щодо застосування регламенту до закону про впровадження національної промисловості на приєднаних територіях. Власне цим розпорядженням встановлювали норми та порядок дій існуючих та засновуваних підприємств, які мали намір діяти на приєднаних територіях. Таке рішення було прийняте вже після того, як 12 травня 1920 р. вийшло міністерське рішення про переведення з 15 травня 1920 р. всіх служб, що займалися промисловістю на території Буковини та Бессарабії під контроль і пряме керівництво міністерства промисловості і торгівлі, власне генеральної дирекції промисловості з 15 травня 1920 р. З цього часу всі інспектори переходили у підпорядкування генеральної дирекції промисловості та виконували свої функції на основі діючого регламенту міністерства. Все листування по підприємствам мало вестися тільки з дирекцією, але у питаннях ліквідації старих підприємств зв'язок підтримували з колишньою адміністрацією. Інспектори таким рішенням зрівнювалися у правах з інспекторами зі Старого королівства та у своєму чині вводилися до складу міністерства. З діючих промислових інспекторатів скасовували діяльність лише інспекторату промисловості у Клужі.

Також в середині грудня 1920 р. міністерством промисловості та торгівлі було прийняте рішення про покладення функцій у справі відкриття нових підприємств на Буковині, Трансільванії та Банаті на інспекторати промисловості цих провінцій⁸⁴. Контроль за виконанням закону про розвиток національної промисловості мав місце і у подальшому. Зокрема, це стосувалося і ситуації з деревообробним підприємством акціонерного товариства «Буковина»⁸⁵.

Прийнято було рішення і про склад службовців пошти, яке у вигляді декрету було оформлено від імені міністерства сполучень. Відповідний декрет стосувався і призначень лікарського персоналу⁸⁶. Впродовж березня-квітня 1921 р. відбулися заміни у генеральному секретаріаті промисловості і торгівлі та секретаріаті фінансів. З 1 квітня 1921 р. був реформований у генеральний директорат генеральний секретаріат промисловості Буковини⁸⁷.

Чергові зміни у структурі влади відбулися з приходом до влади уряду НЛП 19 січня 1922 р. Власне після цього І.Ністор отримав посаду міністра державного секретаря та члена Центральної комісії ліквідації та уніфікації. Відбулися заміни й інших посадовців. Так, 22 січня 1922 р. королівським декретом замінено голову регіональної уніфікаційної комісії Е.Тарангула І.Г.Тома. 23 січня 1922 р. А.Прокоповіч змінив Л.Томояге на посту генерального директора директорату освіти. 24 січня 1922 р. генеральним делегованим директором центральної адміністрації Буковини замість В.Георгіу став В.Шесан. 26 січня 1922 р. генеральним директором внутрішніх справ призначено М.Гакмана. З 1 лютого 1922 р. Д.Мармелюк змінив П.Можою на посаді генерального директора відділу промисловості і торгівлі 2 лютого 1922 р. А.Воронку на посаді генерального директора служби сільського господарства замінили Ф.Добошем. К.Тарангула на посту директора поліції Чернівців змінив І.Менєску⁸⁸.

Парламентські вибори проведені у березні 1922 р. дали із 17 депутатів та 8 senatorів більшість від Демократичної партії об'єднання та одного депутата соціаліста. Власне від м. Чернівці senatorом став С.Вайссельбергер. у Чернівецькому повіті – К.Ончул, від виборчого округу Кіцмань-Заставна – А.Вейтояну, від виборчого округу Гурагумора-Кимполунг – Н.Карабіоскі, у виборчій окрузі Сучава-Серет – Т.Лупу, Вижниця-Вашківці

– Г.Васілко-Серецкі, Радівці – І.К.Бретіану, Сторожинець – П.Перчек⁸⁹. Злиття ДПО з НЛП створило умови інтеграції частини політичних сил з цією партією Старого королівства. Інтеграційні процеси продовжилися на новому рівні після прийняття 28 березня 1923 р. парламентом нової Конституції.

Таким чином, у жовтні 1918 р. в Австро-Угорщині склалася ситуація, що дозволяла провести перебудову у країні, перетворивши її на федеративну державу. Проте складнощі кінця війни та наростання національних рухів серед народів Габсбурзької монархії стали причиною доволі швидкого розпаду країни, яка на початку листопада 1918 р. стала республікою. В тих умовах на Буковині розгорнулася боротьба між політиками українського та румунського походження. Коротке перебування при владі на Буковині представників Української національної ради привело лише до призначення делегованих членів УНР при органах влади. Практично це був період збереження при владі старої австрійської адміністрації зі встановленим за їх діяльністю контролем. Певних змін у системі адміністрування не було здійснено у зв'язку з невеликим терміном діяльності у владі представництва УНР.

Включення всієї Буковини до складу Румунії продемонструвало все ж відсутність єдності у поглядах та діях румунських політиків, одні з яких прагнули збереження автономії колишнього коронного краю (група Я.Флондора), тоді як інші схилилися до централізму («гласісти», група І.Ністора). Тим не менше впродовж певного часу Буковина зберігала обмежену автономію, яка була викликана необхідністю уніфікації законів Румунії та їх прилаштування до нових умов. Збереження адміністрації Буковини свідчить про її державницьку діяльність на користь уніфікації з Румунією впродовж 1919 р. З приходом до влади уряду генерала А.Авереску процеси уніфікації поглиблюються і поступово адміністрація Буковини наділяється повноваженнями представництв центральних міністерств на місцях, що здійснюється впродовж 1920 р. Вже 1921-1922 рр. є часом повноцінного підпорядкування місцевих органів влади центральним. Даний порядок було узаконено в наступному періоді, пов'язаному з прийняттям конституції «Великої Румунії» 28 березня 1923 р. та наступних законів.

Примітки:

¹ Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noemvrie 1918. Studiu și documente. – București: Cartea Românească, 1928.

² Economu R. Unirea Bucovinei 1918. – București: Editura Fundației cultural Române, 1994.

³ Буковина: історичний нарис. - Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – С. 227.

⁴ Добржанський О., Макар Ю., Масан О. Хотинщина: історичний нарис. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – С.206-207.

⁵ Історія державного управління в Україні: В 5 т. /О. Г. Аркуша, О. В. Бойко, Є. І. Бородін, С. В. Віднянський та ін. – Т.2. – К.:Ніка-Центр, 2009. – С.97-150.

⁶ Unirea Bucovinei (27 Oct. 1918 – 27 Oct. 1933). – Cernăuți, 1934.; Nistor I. Amintiri răzlețe din timpul Unirii. – Cernăuți, 1938.

⁷ Добржанський О.В., Старик В.П. Бажаємо до України! – Одеса: Маяк, 2008.

⁸ Legea fundamentală provizorie din 12 Noemvrie 1918, asupra puterilor țării Bucovina //Monitorul Bucovinei. - Fascicula I. – 1918. – 14 Noemvrie. – P. 2-3.

⁹ Anexa XII. Nota oficiului privitoare la numirea guvernului țării Bucovina în ședința din 12 Noemvrie 1918 //Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noemvrie 1918... –P. 114-116; Formarea Guvernului //Monitorul Bucovinei. - Fascicula I. – 1918. – 14 Noemvrie. – P. 3; Desbaterile Camerei leguitoare //Monitorul Bucovinei. – Fascicula II. – 1918. – 19 Noemvrie. – P.3.

¹⁰ Nr. 3. La hotărîrea Consiliului național al țării se proclamă starea de asediu //Monitorul Bucovinei. - Fascicula I. – 1918. – 14 Noemvrie. – P. 2; Nr.2. Către Poporul Român //Monitorul Bucovinei. - Fascicula I. – 1918. – 14 Noemvrie. – P. 2.

¹¹ Desbaterile Consiliului national. Ședința a treia de Miercuri, in 12 Noemvrie st.n. 1918 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 3. - 1918. – 17 Decemvrie. – P. 2-3.

¹² Ibidem. – P. 3-4.

¹³ Ibidem. – P. 4.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Desbaterile Consiliului national. Ședința a treia de Miercuri, in 12 Noemvrie st.n. 1918 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 4. – 1918. – 21 Decemvrie. – P. 2-3.

¹⁶ Desbaterile Consiliului national. Ședința a treia de Miercuri, în 13 Noemvrie st.n. 1918 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 5. – 1918. – 28 Decemvrie. – P. 2-4.

¹⁷ Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noemvrie 1918... – P. 50.

¹⁸ Ibidem. – P. 52-53.

¹⁹ Desbaterile Consiliului național. Ședința a patra ținută Luni în 25 Noemvrie st. n. 1918 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 6. – 1919. – 2 Ianuarie n. – P.1-2.

²⁰ Ibidem. – P.3.

²¹ Congresul general al Bucovinei. Desbaterile ședinței din 15/28 Noemvrie //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 8. – 1919. – 5 Ianuarie; Congresul general al Bucovinei. Desbaterile ședinței din 15/28 Noemvrie // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 9. – 1919. – 23 Ianuarie. – P. 1-3. Інформація про учасників Генерального конгресу Буковини від українських громад див.: Anexa XVI. Proces verbal asupra Congresului general al Bucovinei // Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noemvrie 1918... – P.168-170.

²² Congresul general al Bucovinei. Desbaterile ședinței din 15/28 Noemvrie //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 9. – 1919. – 23 Ianuarie. – P. 3; Telegrama trimisă M.S. Regele Ferdinand I //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 9. – 1919. – 23 Ianuarie. – P. 1; Congresul general al Bucovinei. Desbaterile ședinței din 15/28 Noemvrie //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 10. – 1919. – 28 Ianuarie. – P. 3-4; Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noemvrie 1918... – P. 54-61; Anexa XVI. Proces verbal asupra Congresului general al Bucovinei //Ibidem. – P.171-180; Anexa XVII. Cuprinsul telegramelor, cari s’au expediat puterilor Ententei în Londra, Washington, Paris și Roma //Ibidem. – P. 180-181; Anexa XVIII. Răspunsul guvernului român //Ibidem. – P.181; Anexa XIX. Răspunsul Ministrului Franței // Ibidem. – P. 182; Anexa XX. Răspunsul Ministrului Italiei //Ibidem. – P. 182-183.

²³ Nr 5. Ordonanța Consiliului secretarilor de stat din 30 Noemvrie 1918, relativă la exercitarea jurisdicției în Bucovina //Monitorul Bucovinei. - Fascicula 3. - 1918. – 17 Decemvrie. – P.1; Nr 6. Ordonanța președintelui de guvern din 20 Noemvrie 1918 st.n., relative la introducerea timpului de București în Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 3. – 1918. – 17 Decemvrie. – P. 1; Nr 7. Nr 13. Ordin al prezidiului guvernului //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 3. – 1918. – 17 Decemvrie. – P. 1; Nr 8. Ordonanța președintelui guvernului Bucovinei din 15 Decemvrie 1918, relativă la modificarea unor dispozițiuni ale impozitului pe răchiu //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 4. – 1918. – 21 Decemvrie. – P.1-2; Nr 9. Ordonanța guvernului provizoriu cu privire la desolvarea “Oficiului Economic” și regularea importului și exportului //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 5. – 1918.

–28 Decembrie n. – P.1; Nr 10. Ordonanța prezidentului guvernului Bucovinei din 14 Decembrie 1918, prin care se suspendă mai multe dispozițiuni ale ordonanței imperial din 24 Martie 1917, f.l. nrul 131, relativă la instituțiile pentru examinarea prețurilor //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 5. – 1918. – 28 Decembrie. – P. 1-2; Economu R. Op.cit. – P.44-45.

²⁴ Economu R. Op. cit. – P.43-44.

²⁵ Див.: Economu R. Op. cit.– P.45.

²⁶ Decret relativ la unirea Bucovinei cu Regatul României //Hamangiu C. Codul general al României. – Vol. VIII: Legi uzuale: 1913-1919. – București: Editura librăriei Alcalay & Co., 1924. – P.1176-1177.

²⁷ Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noembrie 1918... – P. 71-72.

²⁸ Decret de organizare a Bucovinei //Hamangiu C. Codul general al României. – Vol. VIII: Legi uzuale: 1913-1919. – București: Editura librăriei Alcalay & Co., 1924. – P.1178.

²⁹ Decret de organizare a Bucovinei //Hamangiu C. Codul general al României. – Vol. VIII: Legi uzuale: 1913-1919. – București: Editura librăriei Alcalay & Co., 1924. – P.1178-1179.

³⁰ II. Președinția consiliului de miniștri //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 7. - 1919. – 2 Ianuarie. – P. 2.

³¹ Anexa XXI. Desbaterile Consiliului Național. Ședința a cincea ținută în Palatul Țării în ziua 13 Febr. 1919 //Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noembrie 1918... – P. 183 -184.

³² Ibidem. – P. 185 -186.

³³ Nr 21. Ordonanța ministrului delegat al Guvernului Român din 25 Februarie 1919, Nr 290 relativă la desființarea semnelor de demarcare a fostului hotar între Bucovina și vechiul Regat //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 15. – 1919. – 7 Martie. – P.1; Nr 22 Ordonanța Ministrului delegat al Guvernului Român din 26 Februarie 1919 nr 295 relativă la probarea cunoștinței limbii române de către funcționari publici în Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 15. – 1919. – 7 Martie. – P.1-2; Economu R. Op. cit. – P.47.

³⁴ Starea de asediu //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 10. – 1919. – 28 Ianuarie. – P. 1-2; Ameliorarea Ordonanței privitoare la starea de asediu //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 12. – 1919. – 7 Februarie. – P. 1.

³⁵ Nr 18. Ordonanța Ministrului delegat la Cernăuți din 21 Februarie 1919 privitoare la recensământul populației din Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 14. - 1919. – 5 martie n. – P. 1.

³⁶ Nr. 11 Ordonanța ministrului delegat la Cernăuți din 30 Decembrie 1918 referitor la urcarea taxelor de transport pentru persoane, bagaje, mărfuri, cari sunt

a se expedia în recepise de baggage și cani //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 8. – 1919. – 5 Ianuarie. – P. 2; Nr.12 Ordonanța ministrului delegat la Cernăuți din 6 Ianuarie 1919 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 8. – 1919. – 5 Ianuarie. – P.2.

³⁷ Nr. 30. Ordonanța Ministrului delegat la Cernăuți din 25 Faur 1919, referitoare la desființarea Secretariatului de serviciu pentru “Apărarea Țării” //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 19. – 1919. – 5 Aprilie n. – P.1.

³⁸ Nr.13 Ordonanța ministrului delegat la Cernăuți din 22 Ianuarie 1919, referitoare la restricțiunea comunicației cu mijloace de plată // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 11. – 1919. – 30 Ianuarie. – P. 1.

³⁹ Nr. 19 Ordonanța Ministrului delegat la Cernăuți la 27 Februarie 1919 referitoare la importul bancnotelor și asigurațiilor de cassa ale băncii austro-ungare la Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 14. – 5 Martie. – P. 2.

⁴⁰ Nr. 8. Ordonanța președintelui guvernului Bucovinei din 15 Decemvrie 1918, relative la modificarea unor dispozițiuni ale importului pe răchiu // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 4. - 1918. – 21 Decemvrie. – P. 1.

⁴¹ Nr.9 Ordonanța guvernului provizoriu cu privire la disolvarea “Oficiului Economic” și regularea importului și exportului //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 5. – 1918. – 28 Decemvrie n. – P.1.

⁴² Nr.31 Ordonanța ministrului delegat al guvernului Român, din 31 Martie 1919, privitoare la decretarea importului liber in Bucovina // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 20. - 1919. – 12 Aprilie n. – P.1; Nr. 32 Ordonanța ministrului delegat la Cernăuți din 25 Martie 1919, n-rul 244/VIII, prin care se abrogă regulamentul pentru tăierea vitelor, ratificat de guvernul țării Bucovina in 14 Noiembrie 1905 n-rul 33.474 //Ibidem.

⁴³ Nr.37. Ordonanța ministrului delegat la Cernăuți din 20 Martie 1919 privitoare la arendare obligator //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 22. – 1919. – 26 Aprilie n. – P.1. Даний наказ був останнім з підписаних Я.Флондором.

⁴⁴ Comunicat //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 12. – 1919. – 7 Fevruarie n. – P.1.

⁴⁵ Nr 23. Ordonanța ministrului delegat al Guvernului Român din 26 Februarie 1919 privitoare la sporirea lefurilor personalului didactic dela scoalele primare publice din Bucovina //Monitorul Bucovinei. –Fascicula 16. – 1919. – 13 Martie n. – P. 1-2.

⁴⁶ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 16. – 1919. – 13 Martie n. - P.2-3; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 17. – 1919. – 20 Martie n. – P. 1-2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 21. – 1919. – 19 Aprilie. - P.1-2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 15. – 1919. – 7 Martie. – P.1.

⁴⁷ Nr.16. Ordonanța Ministrului delegat al Guvernului Român din 18 Faur 1919 relativă la organizarea consistoriului arhiepiscopesc ort. al Bucovinei //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 13. - 1919. – 19 Fevruarie; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 27. – 1919. – 19 Maiu n. – P. 1.

⁴⁸ Nr.30. Ordonanța Ministrului delegat la Cernăuți din 25 Faur 1919, referitoare la desființarea Secretariatului de serviciu pentru “Apărarea Țării” //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 19. - 1919. – 5 aprilie n. – P. 1.

⁴⁹ Introducerea tarifelor poștale române //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 17. – 1919. – 20 Martie n. – P. 2; Anunț //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 17. – 1919. – 20 Martie n. – P.3.

⁵⁰ Economu R. Unirea Bucovinei 1918...– P.51.

⁵¹ Ibidem. – P.52.

⁵² Ibidem. – P.51-52.

⁵³ Див.: Economu R. Unirea Bucovinei 1918...– P.52-54.

⁵⁴ Ibidem. – P.55-59.

⁵⁵ Nr.38 Ordonanța ministrului delegat al guvernului pentru administrația Bucovinei, relative la prelungirea moratoriului pentru îndeplinirea angajamentelor bănești provenite din afaceri de drept civil și comercial contractate de debitori în Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 23. – 1919. – 1 Maiu n. – P. 1-2.

⁵⁶ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 24. – 1919. – 8 Maiu n. – P.1-3; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 29. – 1919. – 21 Maiu n. – P. 1; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 26. – 1919. – 10 Maiu n. – P. 1-2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 34. – 1919. – 2 Iunie. – P. 1-2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 26. – 1919. – 10 Maiu n. – P.2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 31. – 1919. – 25 Maiu n. – P. 1; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 31. – 1919. – 25 Maiu n. – P. 2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 48. – 1919. – 24 Iulie n. – P. 1-2.

⁵⁷ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 49. – 1919. – 24 Iulie n. – P.1-2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 51. – 1919. – 2 August n. – P. 1; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 56. – 1919. – 19 August n. – P.1-31; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 57. – 1919. – 20 August n. – P. 1-2; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 58. – 1919. – 23 August n. – P. 4.

⁵⁸ Înștiințare //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 32. – 1919. – 27 Maiu n. – P.1; No. 54. Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român din 4 Iunie 1919 No. 54 privitoare la obligativitatea cunoștinții limbii române de către funcționarii publici în Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 36. – 1919. – 6 Iunie n. – P. 1-2

⁵⁹ Nr.41. Ordonanța ministrului delegat la Cernăuți din 24 Aprilie 1919 privitoare la asigurarea cultivării pământului în primăvera anului 1919 // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 24. – 1919. – 8 Maiu n. – P.2-3; Nr. 48. Ordonanța Ministrului delegat al Bucovinei, din 24 Maiu 1919 privitoare la reglementarea comerțului în Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 31. – 1919. – 25 Maiu n. – P. 1; Nr. 55. Ordonanța Ministrului-delegat la Cernăuți din 7 Iunie 1919 privitoare la stampilarea biletelor de bancă ale băncii austro-ungare //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 37. – 1919. – 7 Iunie n. – P. 1-2; Nr.61. Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român la Cernăuți din 9 Iulie 1919 privitoare la modificarea și completarea regulamentului pentru automobile-ordonanța ministerial din 28 Aprilie 1910, f.l.i. N-rul 81-N-rul 61 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 44. – 1919. – 12 Iulie n. – P. 1-3.

⁶⁰ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 54. – 1919. – 13 August n. – P.1; Nr 67. Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român la Cernăuți din 23 Iulie 1919 relativă la stabilirea valorii în scopul solvirei taxelor de timbru și nemijlocite //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 50. – 1919. – 30 Iulie n. – P.1

⁶¹ Ordonanța Ministrului-delegat al Bucovinei din 30 Maiu 1919, modificând regulamentul pentru târgul de vite al orașului Rădăuți //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 38. – 1919. – 15 Iunie n. – P. 2; Nr. 74. Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român la Cernăuți din 1 August 1919 Nr. 74 prin care se modifică regulamentul pentru târgul de vite din Câmpulung aprobat de fostul guvern al Bucovinei prin ordonanța din 21 Februarie 1884 Nrul 12106 // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 54. – 1919. – 13 August n. – P.1-2.

⁶² Economu R. Unirea Bucovinei 1918...– P.59-61.

⁶³ Ibidem. – P.62-64.

⁶⁴ Ibidem. – P.69.

⁶⁵ Regulamentul pentru aplicarea ordonanței Ministrului-delegat la Cernăuți din 15 Octombrie 1919 No. 101 privitoare la ridicarea impozitului urcat pe consumul de spirt și băuturi spirtuoase îndulcite în orașul Vijnita //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 3. – 1920. – 16 Ianuarie n. – P.2-5; No.4 Ordonanța Ministrului delegat al Guvernului Român la Cernăuți din 5 Ianuarie 1920 referitoare la urcarea impozitului pe consumul de răchiu (spirt) și băuturi spirtuoase îndulcite în teritoriul orașului Siret //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 4. – 1920. – 23 Ianuarie n. – P. 1.

⁶⁶ Economu R. Op. cit. – P.69-70.

⁶⁷ Ibidem. – P.70.

⁶⁸ Ibidem. – P.71.

⁶⁹ Anexa XXV. Desbaterile adunării deputaților // Nistor I. Unirea Bucovinei 28 Noemvrie 1918... – P. 191-198; Economu R. Op. cit. – P.73-74.

⁷⁰ Economu R. Op. cit. – P.74-75; No.18 Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român la Cernăuți din 4 Februarie 1920 referitoare la aplicarea legii generale a vămirilor // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 10. – 1920. – 10 Februarie. – P.39; No. 19 Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român la Cernăuți din 4 Februarie 1920 privitoare la aplicarea legii Monopolurilor Statului // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 10. – 1920. – 10 Februarie. – P.35-40.

⁷¹ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 25. Supliment. – 1920. – 22 Aprilie n. – P.241.

⁷² Decizie Ministerială // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 25. Supliment. – 1920. – 22 Aprilie n. – P.241-242; Președinția Consiliului de Miniștri: Regulament pentru funcționarea comisiunilor de descărcare a serviciilor publice din teritoriile alipite și unificarea lor cu vechiul Regat // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 26. - 1920. – 24 Aprilie n. – P. 101.

⁷³ Monitorul Bucovinei.- Fascicula 29. – 1920. – 8 Maiu n. – P. 289-290; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 68. Supliment. – 1920. – 31 Decembrie n. – P.669; Economu R. Unirea Bucovinei 1918. – București: Editura Fundației cultural Române, 1994. – P.76-77.

⁷⁴ Președinția Consiliului de Miniștri: Decret-lege relative la modificarea art. 1,3,4,8,12,15 și 19 din decretul-lege electoral № 3.620 din 24 August 1919 pentru Bucovina // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 26. – 1920. – 24 Aprilie n. – P. 99-100; Decizie ministerială referitoare la oprirea vânzării de băuturi spirituoase în zilele de 26, 27 și 30 Maiu în tot cuprinsul Bucovinei // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 30. – 1920. – 13 Maiu n. – P.109-110; Președinția Consiliului de Miniștri: Decret relative la dizolvarea Corpurilor Legiuitoare și convocare de noi alegeri // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 22. – 1920. – 3 Aprilie n. – P.78.

⁷⁵ Rezultate alegerilor pentru adunarea deputaților în Bucovina // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 36. Supliment. – 1920. – 19 Iunie n. – P.358-359; Economu R. Unirea Bucovinei 1918... – P.79.

⁷⁶ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 6. – 1921. – 21 Februarie n. – P. 55; Decizie // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 30. Supliment. – 1920. – 13 Maiu. – P.305; Decizie Ministerială // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 31. Supliment. – 1920. – 21 Maiu n. – P. 321-322; Decizie Ministerială // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 32. Supliment. – 1920. – 27 Maiu n. – P. 329; Decizie // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 33. – 1920. – 2 Iunie n. – P. 341; Decizie // Monitorul Bucovinei. – Fascicula 35. Supliment. –

1920. – 14 Iunie n. – P. 353; Deciziune Ministerială //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 39. Supliment. – 1920. – 14 Iulie n. – P. 389.

⁷⁷ Deciziune Ministerială //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 47. – 1920. – 31 August n. – P.158; Deciziune Ministerială //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 37. Supliment. – 1920. – 28 iunie. – P.369-370; Publicațiunea //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 38. Supliment. – 1920. – 5 Iulie n. – P. 377.

⁷⁸ Consiliul de miniștri //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 13. – 1921. – 29 Aprilie n. – P.54-55.

⁷⁹ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 13. – 1921. – 29 Aprilie n. – P. 49.

⁸⁰ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 12. – 1921. – 8 Aprilie n. – P. 139.

⁸¹ Deceziune ministerială //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 1. Supliment. – 1921. – 13 Ianuarie n. – P.1.

⁸² Monitorul Bucovinei. – Fascicula 1. Supliment. – 1921. – 13 Ianuarie n. – P.1-3.

⁸³ No. 25 Ordonanța Ministrului delegat al guvernului român în Cernăuți din 20 Februarie 1920 cu privire la unificarea importului, exportului și transportului de mărfuri //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 14. – 1920. – 26 Februarie n. – P. 52; Ministerul de finanțe: Lege pentru ratificarea, sporirea și unificarea taxelor asupra unora din articolele de consumație și înștiințarea de noi taxe asupra altor asemenea articole. Decretul-lege No. 3.364 din 13 Noembrie 1918 //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 21. – 1920. – 31 Martie n. – P.71-73; Lege pentru sporirea taxelor asupra produselor petrolifere și înființarea de noi taxe asupra iluminatului și gazului de iluminat //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 21. – 1920. – 31 Martie n. – P.75-77; No. 37 Ordonanța Ministrului-delegat al Guvernului Român în Cernăuți din 3 aprilie 1920 cu privire la circularea liberă a mărfurilor în cuprinsul României întregite //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 24. – 1920. – 17 Aprilie n. – P.92.

⁸⁴ Ministerul industriei și comerțului: Deciziune ministerială referitoare la aplicarea regulamentului de aplicare al legii pentru incurajarea industriei naționale în teritoriile alipite //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 1. – 1921. – 13 Ianuarie n. – P.1-2; Deciziune ministerială referitoare la trecerea tuturor serviciilor industrial din Bucovina sub controlul și conducerea directă a ministerului de industrie și comerț //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 1. – 1921. – 13 Ianuarie n. – P.2; Deceziune ministerială //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 1. – 1921. – 13 Ianuarie n. – P.3.

⁸⁵ ДИВ.: Ministerul industriei și comerțului: Jurnalul ale Consiliului de ministr relative la acordarea înlesnirilor și foloaselor legii pentru fabricile de cherestea din posesia societății anonime “Bucovina” //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 9. – 1921. – 15 Martie n. – P.33-34.

⁸⁶ Ministerul comunicațiilor: Decret relativ la încadrarea personalului poștelor, telegrafelor și telefoanelor din Ardeal și Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 6. – 1921. – 21 Februarie n. – P. 17-23; Ministerul de interne: Decret relative la aprobarea încadrării personalului sanitar din Ardeal și Bucovina //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 10. – 1921. – 22 Martie n. – P. 35.

⁸⁷ Ministerul Industriei și Comerț: Deciziune referitoare la desființarea de la 1 Aprilie 1921 a Secretariatului general de industrie din Bucovina și înființarea directoratului general //Monitorul Bucovinei. – Fascicula 17. – 1921. – 1 Iunie n. – P.211.

⁸⁸ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 1. – 1922. - 15 Februarie. – P.6; Monitorul Bucovinei. – Fascicula 2. – 1922. – 25 Februarie. – P.9.

⁸⁹ Monitorul Bucovinei. – Fascicula 3. – 1922. – 5 Martie. – P.16.

Ihor Piddubnii

Government and public administration in Bukovina during the collapse of Austria-Hungary and the integration of the edge to the “Greater Romania” (1918-1922)

In the article the events connected with the establishment of Romanian power in Bucovina in 1918. Analyzed the first steps of the Romanian National Council for the creation of the temporary administration of the province. Considered Legislation of Secretariat of Bukovina and training unification of administrative division and management.

Keywords: “Greater Romania”, Bukovina, Romanian National Council, Minister-delegate, the Secretariat of Bukovina, administration, administrative unification.

Надійшла до редколегії 29.10.2013.